

EMZİRME VE KANSER ARAŞTIRMALARININ İNCELENMESİ

Oya Kavlak¹, Hatice Bal Yılmaz², Şeyda Dülgerler³

¹Ege Üniversitesi, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Bornova/İzmir, Türkiye

²Ege Üniversitesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Bornova/İzmir, Türkiye

³Ege Üniversitesi, Psikiyatri Hemşireliği, Bornova/İzmir, Türkiye

Bu çalışma, International Symposium Food, Nutrition and Cancer (APRIL 17-19, 2008 İZMİR) Sempozyumunda Poster bildiri olarak sunulmuştur.

DETERMINATION OF BREASTFEEDING AND CANCER RESEARCHES

ABSTRACT

Introduction: This research was carried out for determination of breastfeeding and cancer researches.

Materials and Methods: Our study was planned as a descriptive and survey research. This study was done by searching with key word "breastfeeding and cancer" from 640 researches on Pub Med. The sample of study was composed of 305 abstracts of researches between 1998 and 2007 (for 10 years). Total 208 researches (70 reviews, 3 case studies, 14 literature reviews, 86 out of subject, 35 no abstract) were out of limited by study. This research was carried out by examination of 97 research abstracts.

Results: 44.3% of research was issue between 2005-2007 years, 76.3% was studied with women population, 64.9% was interested in breastfeeding and cancer, 35.1% was interested in breastfed and cancer. 61.9% of research was case-control study, 72.2% was statistically significant between breastfeeding and cancer. 57.7% was breast cancer, 20.6% was childhood cancer (especially leukemia) of research cases.

Discussion: In conclusion the most of the studies were statistically significant between breastfeeding and cancer.

Key words: breastfeeding, breastfed, cancer

ÖZET

Giriş: Bu araştırma, emzirme ve kanser ile ilgili çalışmaların incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem ve Gereçler: Araştırma tanımlayıcı türde planlanmış bir kayıt çalışmasıdır. Araştırmanın evrenini "PubMed" veritabanında "breastfeeding and cancer" anahtar kelimesi kullanılarak taranan 640 makale, örneklemini ise, 1998-2007 yılları arasında geriye yönelik 10 yıllık süre içinde yapılmış 305 makale oluşturmuştur. Taranan 305 makaleden 70'i derleme, 3'ü olgu sunumu, 14'ü literatür incelemesi, 86'sı konu ile ilgili bulunmamış, 35'inde ise özet yayınlanmamış olup toplam 208 makale çalışmanın sınırları dışında tutulmuştur. Çalışma konu ile doğrudan ilişkili olan 97 araştırma makalesinin özetleri incelenilerek yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmaların %44.4'ü 2005-2007 yılları arasında yayınlanmış olup, %76.3'ü kadın popülasyonu ile çalışmıştır, %64.9'u emzirme ve kanser, %35.1'i anne sütü ile beslenme ve kanser arasında ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Çalışmaların %61.9'u vaka-kontrol çalışmasıdır, %72.2'si emzirme ve kanser arasında anlamlı ilişki bulmuştur. Vakaların %57.7'sinin meme kanseri, %20.6'sının çocukluk çağı kanserleri (sıklıkla lösemi) ile ilgili olduğu bulunmuştur.

Tartışma: Sonuç olarak yapılan çalışmaların çoğunda emzirme ve kanser arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: emzirme, anne sütü ile beslenme, kanser

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü ve bilimsel organizasyonlar tarafından, bebeğin en iyi beslenme şeklinin emzirme olduğu evrensel olarak onaylanmaktadır. Emzirme bebeklerin sağlıklı büyümesi ve gelişmesi için uygun, eşi ve benzeri bulunmayan bir beslenme yöntemidir. Aynı zamanda emzirme, anne ile bebeğin sağlığı ve duygusal yakınlığı üzerine olumlu etkisi olan bir beslenme yöntemidir. Yapılan araştırmalar, emzirmenin sadece çocuklar için değil, anne ve toplum için de büyük faydaları olduğunu belirtmektedir. Emzirme, çocuğun en üst düzeyde gelişimini sağladığı gibi diya-

bet, kanser, kardiyovasküler hastalıklar gibi kronik hastalıklar, akut hastalıklar ve enfeksiyonlara karşı koruyuculuk da sağlamaktadır. Anneler için ise, emzirme; postpartum kanamalarda azalma, premenopozal meme kanseri ve over kanseri riskinin azalmasına yardımcı olmaktadır (1-6).

Kanser, sık görülmesi yanında mortalite ve morbiditesinin yüksek olması ve tedavinin maliyeti, süresi ve yan etkileri nedeniyle günümüzün en önemli sağlık sorunlarından biridir. Nedeni bilinenler sıralanmasında, kansere bağlı ölümler günümüzde kalp-damar hasta-

lıklarına bağlı ölümlerden sonra ikinci sıraya yükselmiştir. Kanseri; türüne, coğrafi bölgelere, hasta yaşı ve cinsiyetine göre farklılıklar göstermekle birlikte, insidans hızı toplumda yüz binde 85 ile 350 arasında değişen bir hastaluktur (7,8). Günümüzde tüm dünyada bir yılda ortaya çıkan 10 milyon yeni olgunun, 5.3 milyonunu (%53) erkekler, 4.7 milyonunu (%47) ise kadınlar oluşturmaktadır. Amerikan Kanseri Birliği 2004 verilerine göre; kanserden ölüm oranları %23.1'dir (9). Sayının yıllar içinde artması ve yeni kanser olgusu sayısının 2020 yılında yıllık 20 milyona ulaşması beklenmektedir (10)

Türkiye'de kanser bildirimleri zorunlu hale getirildiğinden beri yıllara göre artış göstermektedir, 1983 yılında 9868 kanser vakası bildirilmişken, 2003 yılında 49387 kanser vakası bildirilmiştir (11). Ölüm istatistikleri analiz edilerek yapılan çalışmada ortaya çıkan 1998 yılı için yüz binde 156 kanser insidans hızı ile 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına dayanarak yılda 105,000 yeni hasta görülebileceği tahmin edilmektedir (8).

Meme kanseri, dünya genelinde kadın kanserleri açısından ele alındığında en yaygın kanser türü olarak nitelendirilmektedir. Amerika'da kadınlar arasında 2008 yılı süresince 182.460 yeni invazif meme kanseri vakası olacağı tahmin edilmektedir (9). Meme kanseri insidansı Türkiye'nin farklı bölgelerinde coğrafik, sosyal ve kültürel farklılıklar nedeniyle değişiklik göstermektedir. Türkiye'nin batısında erken menopoza, geç menopoza, ilk doğumu 30 yaşından sonra yapma, daha az emzirme gibi nedenlerle meme kanseri insidansı (50/100.000), doğusuna (20/100.000) göre iki kat daha fazladır (12).

Amerikan Kanseri Birliği; emzirme, orta ve yüksek düzeyde fiziksel aktivite ve sağlıklı kilonun sürdürülmesinin meme kanseri riskinin azalmasına yardımcı olduğunu belirtmektedir. (13).

Amerikan Kanseri Birliği tarafından 0-14 yaş çocuklar arasındaki yaklaşık 1,490 ölümün lösemiden kaynaklanacağı tahmin edilmektedir. Bu oran; bu yaş grubu ölümlerin üçte birini oluşturmaktadır (13).

Pahalı tedavisi ile ekonomik bir yük de getiren kansere karşı ulusal sağlık stratejileri geliştirilmesi ve koruyucu sağlık önlemleri alınabilmesi için öncelikle hastalık boyutunu ortaya koyacak tanımlayıcı istatistiklere ihtiyaç vardır (14). Kanserin etiolojisinde rol oynayabilecek faktörlerin araştırılması ve saptanması, riskli grupların belirlenmesi, erken tanı ve tedavi yöntemlerinin saptanmasında yardımcı olacaktır (7).

Yöntem ve gereçler

Amaç: Bu araştırma, emzirme ve kanser arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla 1998 ile 2007 yılları arasında yapılmış araştırmaların incelenmesiyle yapılmış, tanımlayıcı türde bir kayıt araştırmasıdır.

Yöntem: Bu çalışma, Mart 2008'de Pub Med üzerinden "breast-feeding and cancer" anahtar kelimeleri girilerek son on yıl içinde bu konuda yayınlanmış olan makalelerin taranması şeklinde ya-

Tablo 1. Emzirme ve kanser araştırmalarının bazı değişkenlere göre dağılımı

	n	%
Basıldığı yıl		
2005-2007	43	44.4
2002-2004	27	27.8
1998-2001	27	27.8
Örneklem grubu		
Kadın	74	76.3
Çocuk	16	16.5
Araştırma makaleleri	5	5.2
Yetişkin birey	2	2.0
Araştırma tipi		
Tanımlayıcı	25	25.7
Meta- analiz	6	6.2
Vaka- kontrol/kohort	66	68.1
İncelenen Kanseri Tipi		
Meme Kanseri	56	57.7
Jinekolojik Kanseri	17	17.5
Çocukluk Çağı Kanseri	20	20.6
Diğer organ kanserleri (beyin, mide gibi)	4	4.2
Emzirme değişkeni		
Emzirme ile kansere ilişkisi	63	64.9
Anne sütü ile beslenme ile kanser ilişkisi	34	35.1
Araştırmaların emzirme-kanser arasındaki ilişki açısından istatistik bulguları		
İstatistiksel olarak anlamlı	70	72.2
İstatistiksel olarak anlamlı değil	19	19.6
İstatistiksel olarak anlamlılık belirgin değil	8	8.2
Total	97	100.0

pılmış tanımlayıcı bir araştırmadır. Literatür incelemesi ile Pubmed veritabanında "breastfeeding and cancer" anahtar kelimeleri kullanılarak 640 makaleye ulaşılmıştır. Son on yılda yayınlanmış (1998-2007) 305 makale arasından, toplam 208 makale (70 derleme, 3 olgu araştırması, 14 literatür inceleme, 86'sı konu dışı, 35 özet metni yok) araştırma dışında bırakılmıştır. Araştırma makalesi olan ve özet metnine ulaşılabilen 97 araştırma, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Bulgular

Araştırmaların %44.4'ünün 2005-2007 yılları arasında yayınlandığı, %76.3'ünün örneklem grubunun kadın olduğu, %64.9'unun emzirme-kanser, %35.1'inin anne sütü ile beslenme- kanser araştırması olduğu, %66.8'inin vaka-kontrol/kohort çalışması olduğu, %72.2'sinin istatistik bulgularının anlamlı olduğu, %57.7'sinde meme kanserinin araştırıldığı ve %20.6'sında ise çocukluk çağı kanserlerinin (özellikle lösemi) araştırıldığı saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 2. Emzirme değişkeni ve kanser arasındaki ilişkinin anlamlılık durumuna gore dağılımları

	Kanser ile ilişki durumu							
	İstatistiksel olarak anlamlı		İstatistiksel olarak anlamlı değil		İstatistiksel olarak anlamlılık belirgin değil		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Emzirme	49	77.8	10	15.9	4	6.3	63	100.0
Anne sütünü ile beslenme	21	61.8	9	26.5	4	11.8	34	100.0
Total	70	72.2	19	19.6	8	8.2	97	100.0

X²=2.836, p=1.24>.05

Anne sütünü ile beslenme ve emzirme ile kanser araştırmalarının anlamlılık durumlarını incelemek amacı ile yapılan X² analizinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>.05). Ayrıca incelenen çalışmalardaki istatistiksel olarak anlamlılık oranları, her iki değişkende de (emzirme %77.8, anne sütünü ile beslenme %61.8) diğerlerine gore daha yüksek bulunmuştur (Tablo 2).

Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmada yapılan incelemeye gore, çalışmaların çoğunun (%68.1) vaka-kontrol veya kohort araştırması olarak tasarlandığı görülmüştür. Kocaman'ın (2003) belirttiğine gore vaka-kontrol ve kohort araştırmalarının tıpta kanıt düzeyinin orta derecede (düzey III) olduğu belirtilmektedir (15).

Çalışmaların küçük bir kısmında (%8.2) istatistiksel anlamlılık belirgin değildir. Bu durumun çalışmaların yalnızca özet metinlerinin incelenmesinden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Kanser tipine gore yapılan incelemede, çalışmaların çoğunun (%57.7) meme kanserini araştırmak amacıyla yapıldığı saptanmıştır. Bu beklenen sonucun "emzirme" anahtar kelimesi kullanılmamasından kaynaklandığı düşünölmektedir. Bunun yanında meme kanseri kadınlar arasında en sık görölen kanser tipidir. Kılıç ve ark. (2004) onkoloji bilim dalında erişkin hastalarla yaptıkları çalışmaya gore, kadınlar arasında en sık görölen ilk on kanser türü arasında meme kanseri (%52.5) birinci sırada yer almaktadır (10). Alıcı ve ark. (2006)'nın Yüzüncüyıl Üniversitesi onkoloji bilim dalına başvuran hastalarla yaptığı çalışmada, kadınlardaki 27 kanser primer odağından (%19.8) memenin ilk sırada yer aldığı belirtilmiştir (7). İzmirli ve ark. (2007)'nin SSK Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi Onkoloji Merkezi'nde yaptıkları çalışmada da en sık görölen ilk 20 kanser türü arasında meme kanseri (%15.2) akciğer kanserinden sonra ikinci sırada yer almaktadır. Kadınlarda en sık görölen ilk 10 kanser türü arasında ise meme kanseri (%33.4) birinci sırada, over kanseri (%6) dördüncü sırada, uterus kanseri (%5.5) beşinci sırada ve serviks kanseri (%4.8) yedinci sırada yer almaktadır (14).

Emzirme ve kanser ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunun (%77.8) istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Aslan ve Gürkan'ın (2007) İstanbul'da 1085 kadınla yaptıkları çalışmada da ocuk emzirmenin meme kanseri riskini azalttığı sonucuna varılmıştır (16). Yapılan çalışmalarda, emzirme süresi (özellikle altı aydan fazla) ile kadınlarda over kanseri ve meme kanseri arasında ilişki bulunmuştur (2, 17- 22). Özmen'in (2008) Türk toplumundaki kadınlarla yaptığı çalışmasında, birden fazla ocuk emziren kadınlarda meme kanseri riskinin azaldığı belirtilmiştir. Aynı çalışmada meme kanseri olan kadınlarda emzirme süresi ortalamasının 18.5 ay olduğunu ve toplam emzirme süresi ile meme kanseri arasında ilişki olmadığı belirtilmiştir (12). şahin (2008) bebeği olan 213 anne ile yaptığı çalışmasında; annelerin %10.8'inin emzirmenin anneyi meme kanserinden koruduğunu bildiğini saptamıştır (5).

Anne sütünü ile beslenme ve kanser ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunun (%61.8) istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Çocuklarla ilgili yapılan çalışmalarda anne sütünü ile beslenmenin, çocukluk ağı kanserlerinin (özellikle lösemi) azalması yönünde koruyucu etkisi olduğunu bildirilmektedir (23-25). **İzmirli ve ark. (2007)'nin yaptığı çalışmada lösemi, 0-14 yaş grubu çocukluk ağı kanserleri arasında üçüncü (%10.7) sırada yer almaktadır (14).**

Sonuç

Araştırma sonucunda emzirme ile kanser arasındaki ilişkiyi inceleyen makalelerin çoğunda istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edildiği görülmüştür.

Bu çalışmanın en önemli sınırlılıklarından birisi, incelenen araştırmaların yalnızca özet metinlerinin incelenmesidir. İkincisi ise, incelenen araştırmaların emzirme süresine bakılmaksızın yalnızca emzirmenin kanser ile ilişkisinin incelenmesidir. Bundan sonraki çalışmalarda emzirme süresinin de kanser ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanarak yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

1. World Health Organization (WHO). Exclusive breastfeeding. <http://www.who.int/nutrition/topics/exclusivelbreastfeeding/en/index.html>, Erişim tarihi: Nisan 2008.
2. Rea M F (2004). Benefits of breastfeeding and women's health. *J Pediatr (Rio J)* 2004;80(5 Suppl):S142-6. (PMID: 15583764)
3. Raleigh, NC. United States Breastfeeding Committee. Benefits of breastfeeding [issue paper] 2002. <http://www.usbreastfeeding.org/Issue-Papers/Benefits.pdf> Erişim tarihi: Nisan 2008
4. U.S. Department of Health and Human Services. HHS Blueprint for Action on Breastfeeding. Washington, D.C. Department of Health and Human Services, Office on Women's Health, 2000. <http://www.4women.gov/breastfeeding/bluprntbk2.pdf>, Erişim tarihi: Nisan 2008.
5. şahin G. Emziren annelerin emzirme ile ilgili bilgi, uygulama ve davranışlarının değerlendirilmesi. T.C. Sağlık Bakanlığı İstanbul Güztepe Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Koordinatörlüğü, Uzmanlık Tezi, İstanbul 2008.
6. Labbok M. Breastfeeding: A woman's reproductive right, *Int J Gynaecol Obstet* 2006; 94(3):277-86. (PMID: 16828483)
7. Alıcı S, İzmirli M, Doğan E. Yüzüncüyıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Onkoloji Bilim Dalı'na başvuran kanser hastalarının epidemiyolojik değerlendirilmesi. *Türk Onkoloji Dergisi* 2006;21 (2):87-97.
8. Türkiye'de kanser istatistikleri. <http://www.turkcancer.org/newsfiles/60turkiyelkanserlistatistikleri-2.pdf> Erişim tarihi: Nisan 2008.
9. American Cancer Society. Cancer statistics 2007. <http://www.cancer.org/downloads/STT/CancerStatisticsCombined2007.ppt#257,2,US> Erişim tarihi: Nisan 2008.
10. Kılıç ř, Kömürcü ř, Rzayev M, Özet A, Kır T, Arpacı F, Açıkel Ch, Öztürk B, Oğur R, Ataergin S, Kuzhan O, Hasde M. Gata Tıbbi Onkoloji bilim dalında izlenen hastaların bazı sosyodemografik özellikleri ve tanıları. *Gülhane Tıp Dergisi* 2004, 46 (2) : 115 – 124.
11. T.C. Sağlık Bakanlığı Kanserle Savaş Dairesi Başkanlığı. Kanser istatistikleri. 1983-2003. <http://www.saglik.gov.tr/KSDB/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF AC8287D72 AD903BE00EA04F0B1B62666> Erişim tarihi: Nisan 2008.
12. Özmen V. Breast cancer in the world and Turkey. *Meme Sağlığı Dergisi* 2008; 4(2):6-12.
13. American Cancer Society. Cancer statistics cancer facts & figures. 2008 <http://www.cancer.org/docroot/STT/STT10.asp> Erişim tarihi: Nisan 2008.
14. İzmirli M, Altın S, Dernek BO, Ünsal M. SSK Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi Onkoloji Merkezi'nin 1999-2004 yılları kanser istatistikleri. *Türk Onkoloji Dergisi* 2007;22(4):172-182.
15. Kocaman G . Hemşirelikte kanıt dayalı uygulama. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2003/2:61-69
16. Aslan FE, Gürkan A. Kadınlarda meme kanseri risk düzeyi. *Meme Sağlığı Dergisi* 2007;3(2):63-8.
17. Danforth K N, Tworoger S S, Hecht J L, Rosner B A, Colditz G A, Hankinson S E. Breastfeeding and risk of ovarian cancer in two prospective cohorts. *Cancer Causes and Control* 2007; 18(5):517-23. (PMID: 17450440)
18. Chiaffarino F, Pelucchi C, Negri E, Parazzini F, Franceschi S , Talamini R, Montella M, Ramazzotti V, Vecchia CL. Breastfeeding and the risk of epithelial ovarian cancer in an Italian population. *Gynecol Oncol* 2005; 98(2):304-8. (PMID: 15975644)
19. Tryggvadóttir L, Tulinius H, Eyfjord J E, Sigurvinnson T. Breastfeeding and reduced risk of breast cancer in an Icelandic cohort study. *Am J Epidemiol* 2001; 1;154(1):37-42. (PMID: 11427403)
20. Bernier MO, Plu-Bureau G, Bossard N, Ayzac L, Thalabard JC. Breastfeeding and risk of breast cancer:a meta-analysis of published studies. *Hum Reprod Update* 2000 6(4):374-86. (PMID: 10972524)
21. Chang-Claude J, Eby N, Kiechle M, Bastert G, Becher H. Breastfeeding and breast cancer risk by age 50 among women in Germany. *Cancer Causes Control* 2000 ;11(8):687-95. (PMID: 11065005)
22. Breast cancer risk is reduced by 4% for each year of breastfeeding. *International Family Planning Perspectives*. 2002; 28 (4): 228. <http://www.guttmacher.org/pubs/journals/2822802a.html> Erişim tarihi: Nisan 2008.
23. Ortega-García J A, Ferris-Tortajada J, Torres-Cantero A M, Soldin O P, Torres E P, Fuster-Soler J L, Lopez-Ibor B, Madero-López L. Full breastfeeding and paediatric cancer. *J Paediatr Child Health* 2008;44(1-2):10-3. (PMID: 17999666)
24. Kwan ML, Buffler PA, Abrams B, Kiley VA. Breastfeeding and the risk of childhood leukemia: a meta-analysis. *Public Health Rep* 2004;119(6):521-35. (PMID: 15504444)
25. Shu X-O, Clemens J, Zheng W, Ying DM, Ji BT, Jin F. Infant breastfeeding and the risk of childhood lymphoma and leukaemia. *Int J Epidemiol*. 1995;24(1):27-32.

İletişim

Oya Kavlak
E-Posta : oya.kavlak@ege.edu.tr
Telefon : +90 232 3881103
Faks : 0232 3886374